

Slimību profilakses un
kontroles centrs

Alkoholisko dzērienu lietošanas izplatība un tā radītās sekas Latvijā 2015.gadā

A. Pelne

Slimību profilakses un kontroles centrs

Nacionālā alkoholisma ierobežošanas padomes sēde 2017.gada 23. februāris

Slimību profilakses un
kontroles centrs

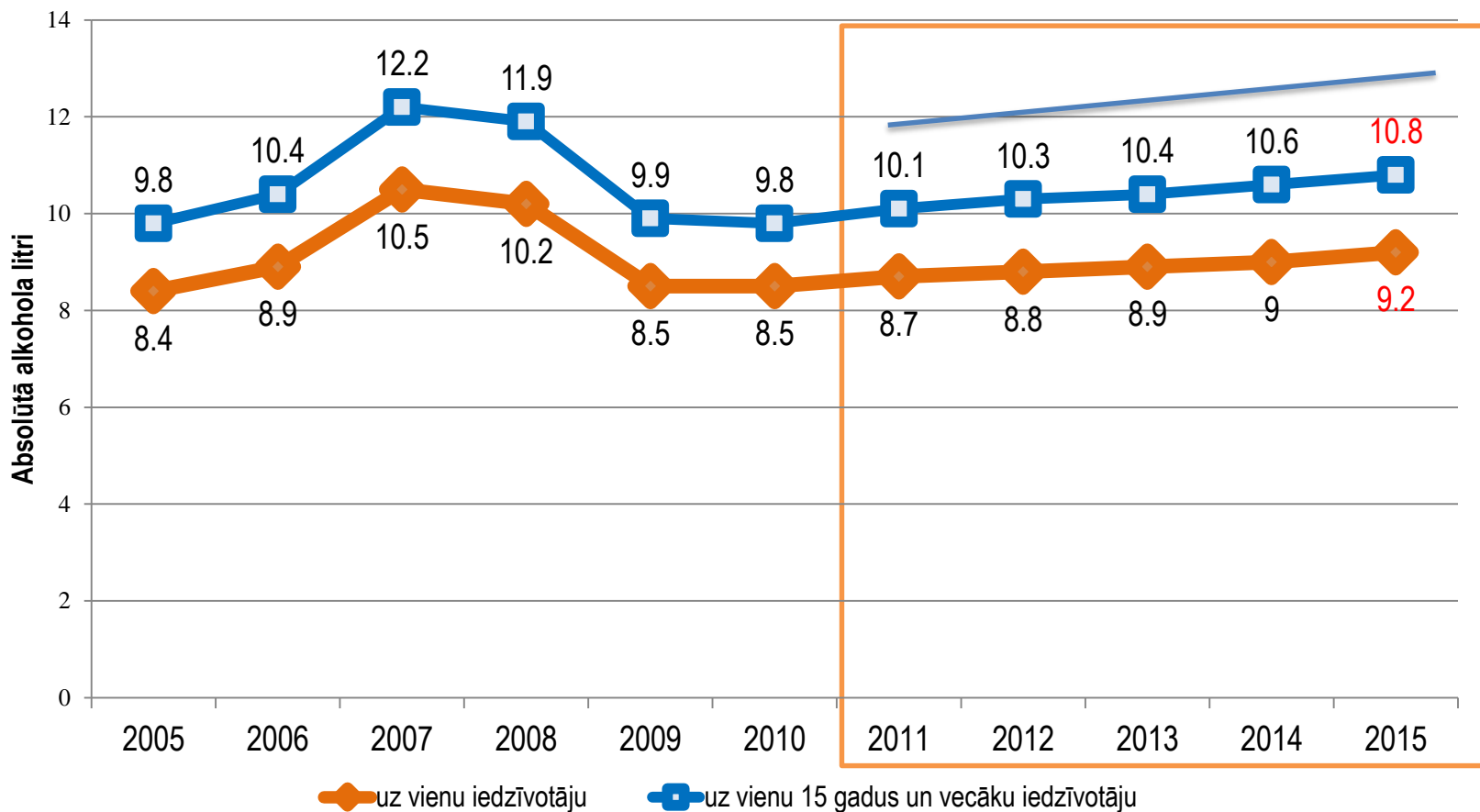
Galvenie indikatori

Rādītāju grupa	INDIKATORS
Alkohola patēriņš	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Reģistrētā absolūtā alkohola patēriņš litros uz vienu iedzīvotāju un uz vienu un (15+) iedzīvotāju
Kaitējošas (riskantas) lietošanas modelis	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Riskanta lietošana – vairāk kā 60 gramu absolūtā alkohola lietošana vienā reizē pēdējo 12 mēnešu laikā/ pēdējā mēneša laikā ▪ Piedzeršanās 15 gadīgu jauniešu vidū
Alkohola lietošanas radītais kaitējums veselībai	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ar alkohola lietošanu saistītie potenciāli zaudētie mūža gadi ▪ Ar alkohola lietošanu izskaidrojamā mirstība (AAF) ▪ Standartizēti mirstības rādītāji ▪ Alkohola psihožu un atkarības saslimstības rādītāji

Slimību profilakses un
kontroles centrs

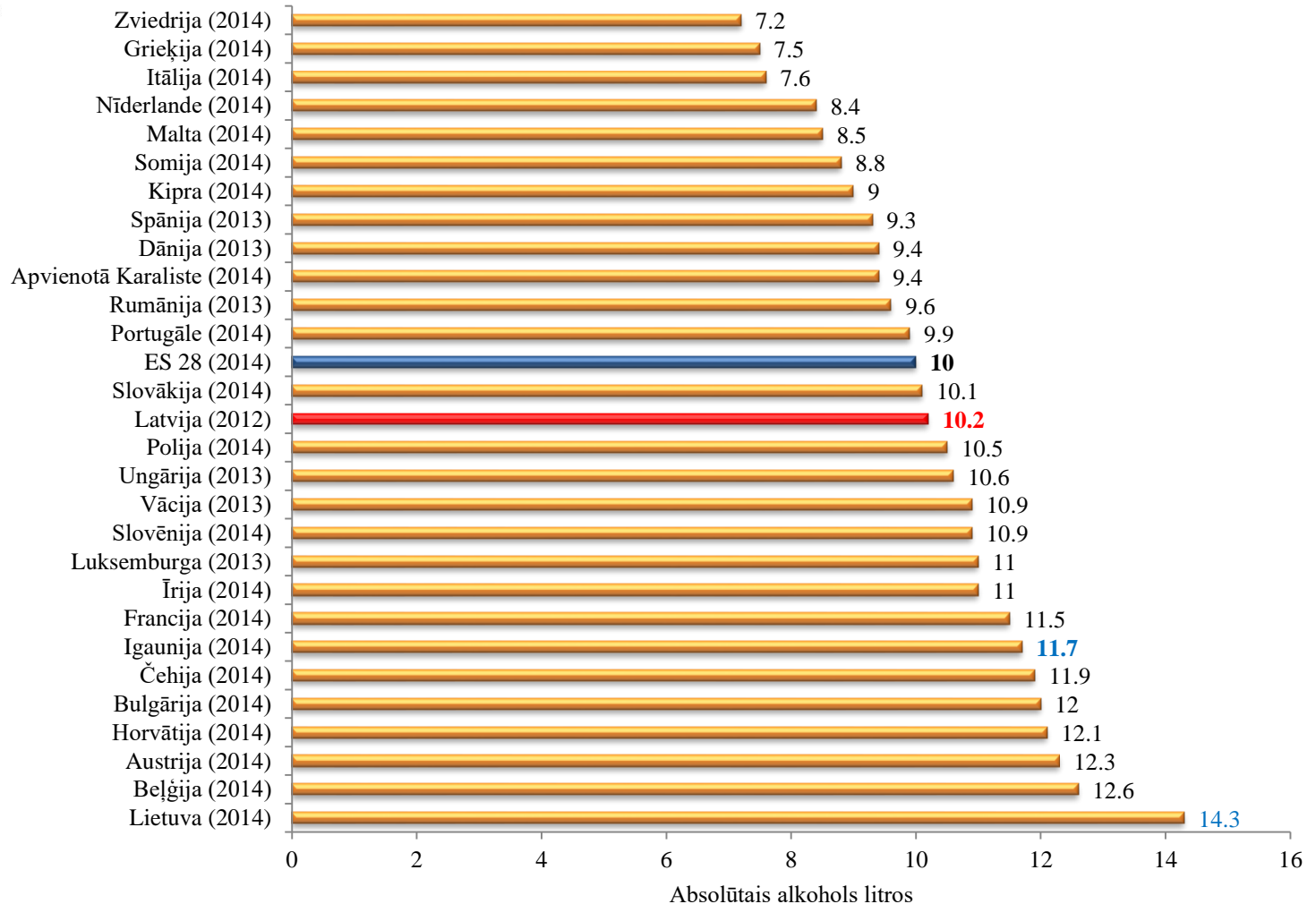
Reģistrētā absolūtā alkohola patēriņš litros uz vienu iedzīvotāju un uz vienu 15 gadus vecu un vecāku iedzīvotāju 2005.–2015. gadā

Slimību profilakses un
kontrols centrs

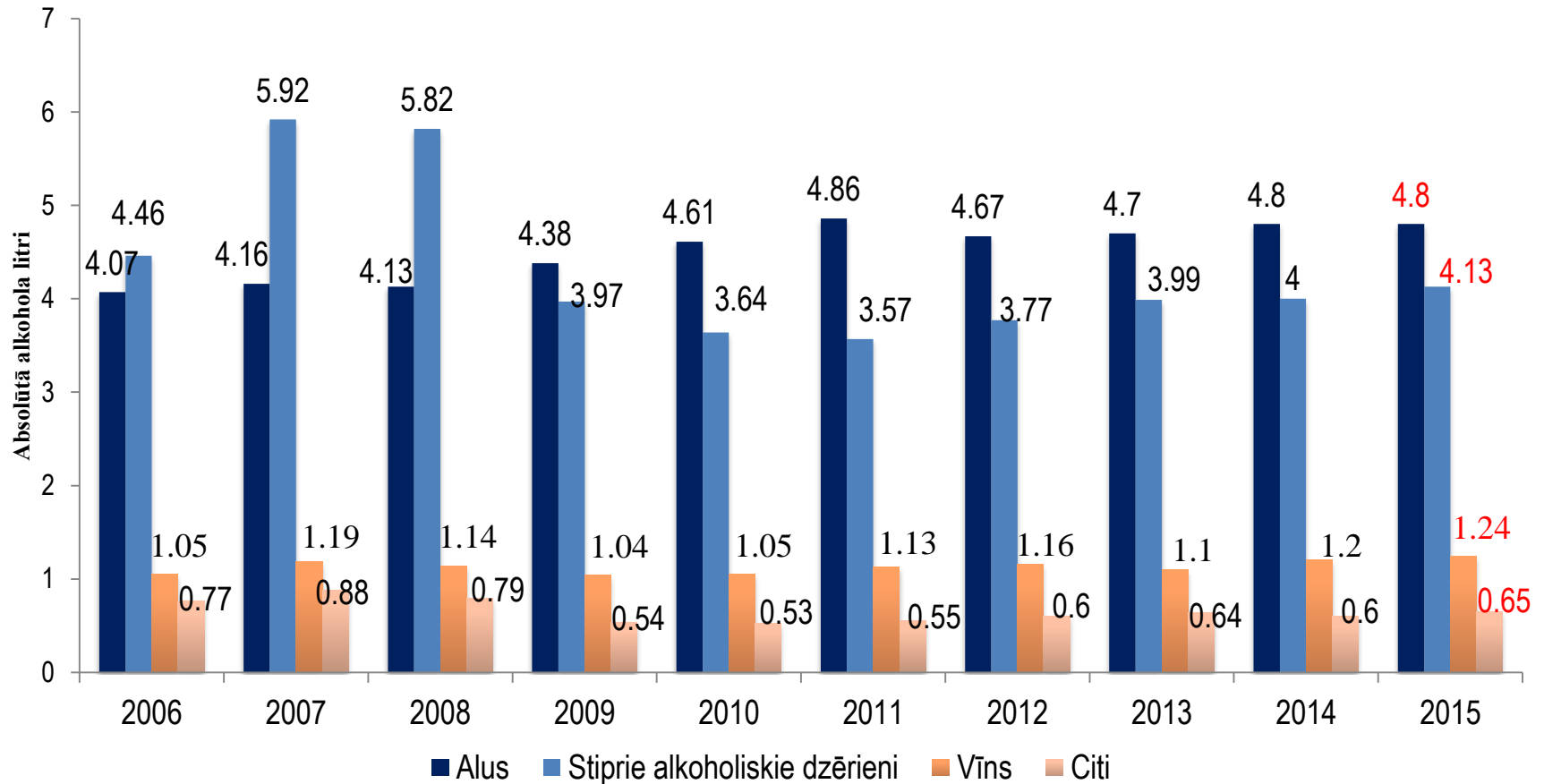
Absolūtā alkohola patēriņš litros 28 Eiropas Savienības valstīs uz vienu 15 gadus vecu un vecāku iedzīvotāju 2014.gadā vai tuvākajos gados

Slimību profilakses un
kontroles centrs

Reģistrētā absolūtā alkohola patēriņš litros uz vienu 15 gadus vecu un vecāku iedzīvotāju 2006.-2015.gadā pēc dzērienu veidiem

Slimību profilakses un
kontroles centrs

15–64 gadus vecu Latvijas iedzīvotāju riskanti dzeršanas paradumi

44,5% iedzīvotāju vecumā no 15 līdz 64 gadiem alkoholu 2015.gadā lietojuši
riskantā veidā

Alkoholu riskantā veidā –

40 gramu* un vairāk gramu (3.3 devas) absolūtā alkohola pēdējā gada laikā vienā
iedzeršanas reizē lietojušas **28,4%** sievietes

60 gramu un vairāk gramu (5 devas) absolūtā alkohola pēdējā gada laikā vienā
iedzeršanas reizē lietojuši **61,5%** vīriešu

*Standarta alkohola deva=12 g absolūtā alkohola

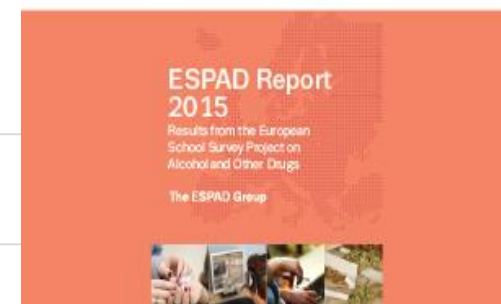
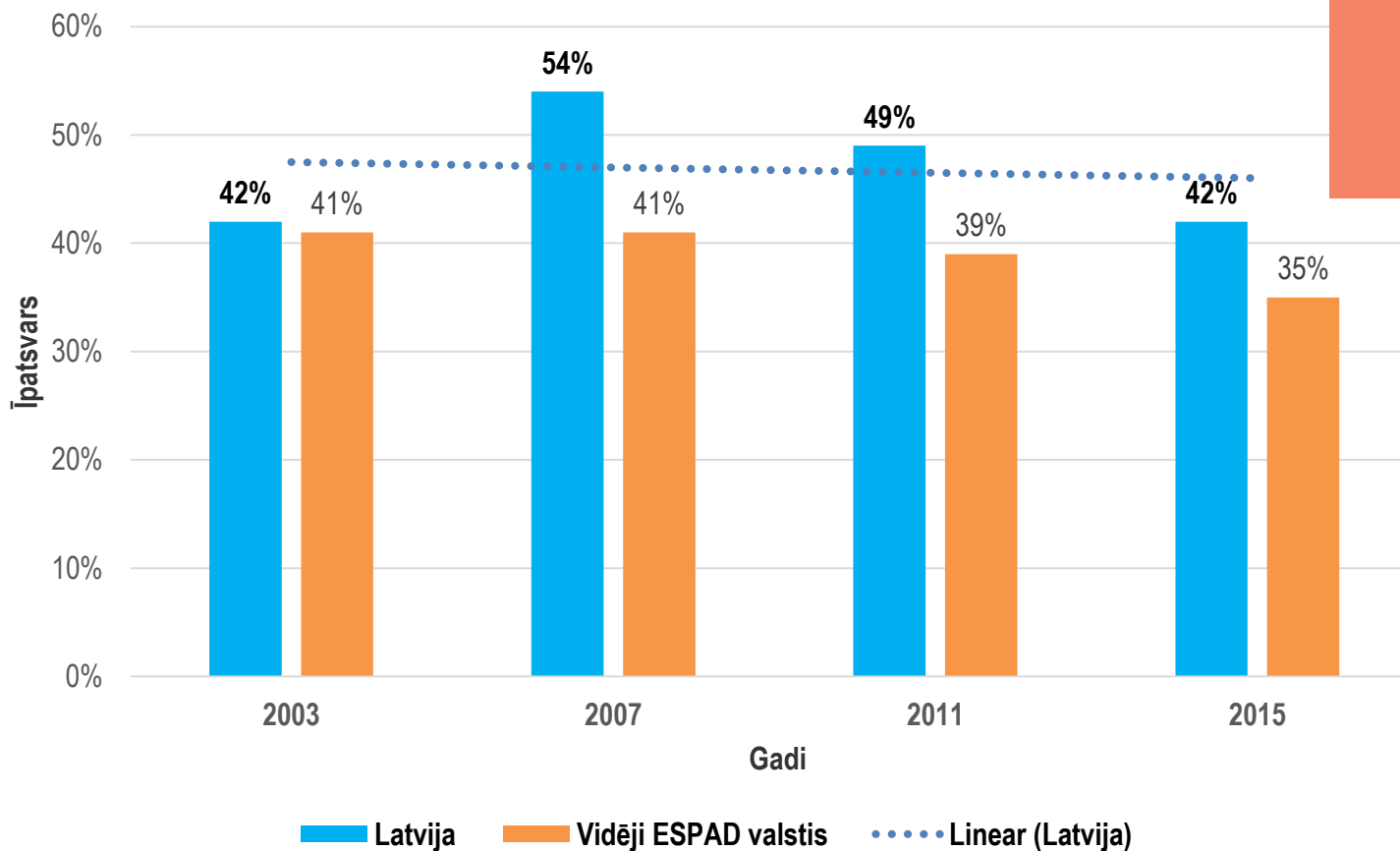
1 glāze (150g) vīna; 1 glāze degvīna (40 ml); orientējoši 330 ml alus bundža (4% alk.)

Skolēnu, kuri pēdējo 30 dienu laikā alkoholu lietojuši riskantā veidā (60 un vairāk gramu absolūtā alkohola vienā lietošanas reizē) īpatsvars 2003.-2015.gada ESPAD* pētījumos

Slimību profilakses un kontroles centrs

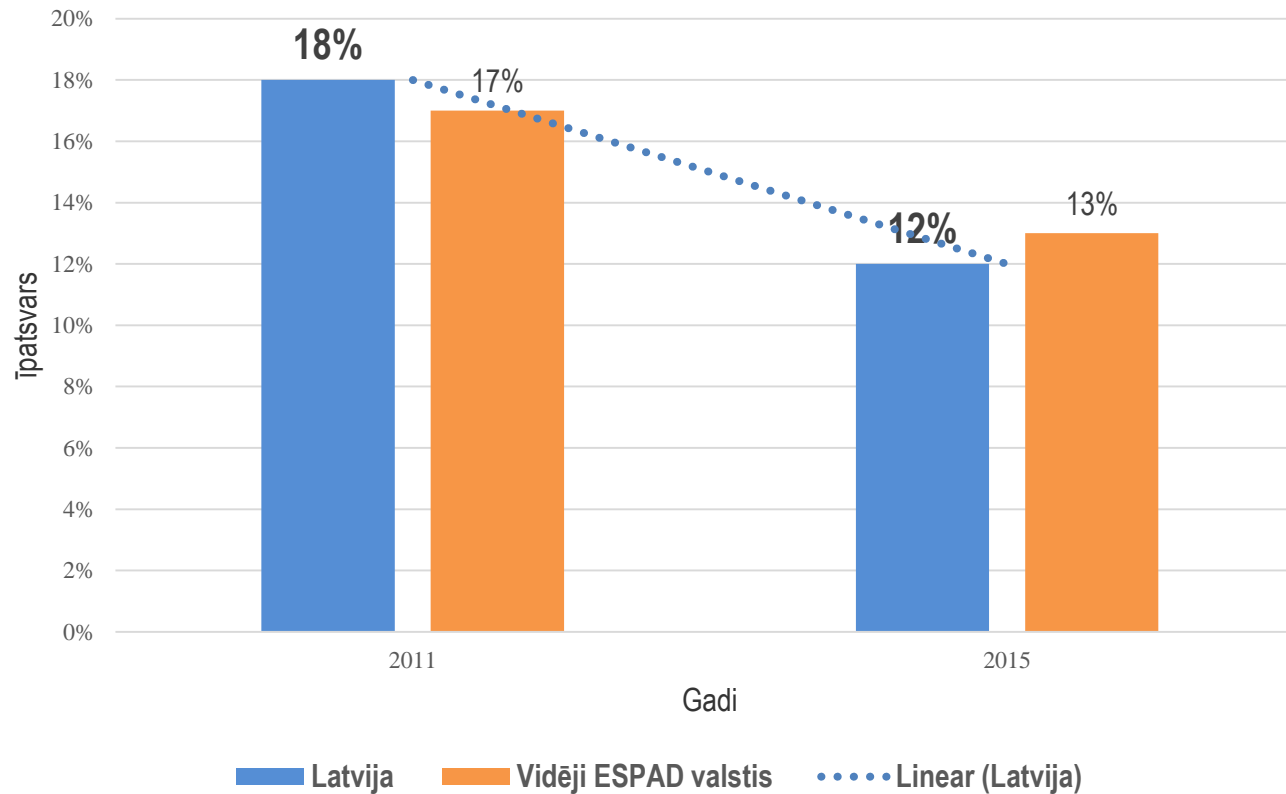
*Eiropas skolu aptaujas projekts 15 gadīgo skolēnu vidū ESPAD 2015

Atkarību izraisošo vielu lietošanas paradumi un tendences skolēnu vidū Latvijā ESPAD 2015, SPKC, 2016

Slimību profilakses un
kontroles centrs

Jaunieši, kuri pēdējo 30 dienu laikā bija piedzērušies, īpatsvars ESPAD 2011. un 2015.gada pētījumos

23.02.2017

*Eiropas skolu aptaujas projekts 15 gadīgo skolēnu vidū ESPAD 2015
Atkarību izraisošo vielu lietošanas paradumi un tendences skolēnu vidū Latvijā
ESPAD 2015, SPKC, 2016

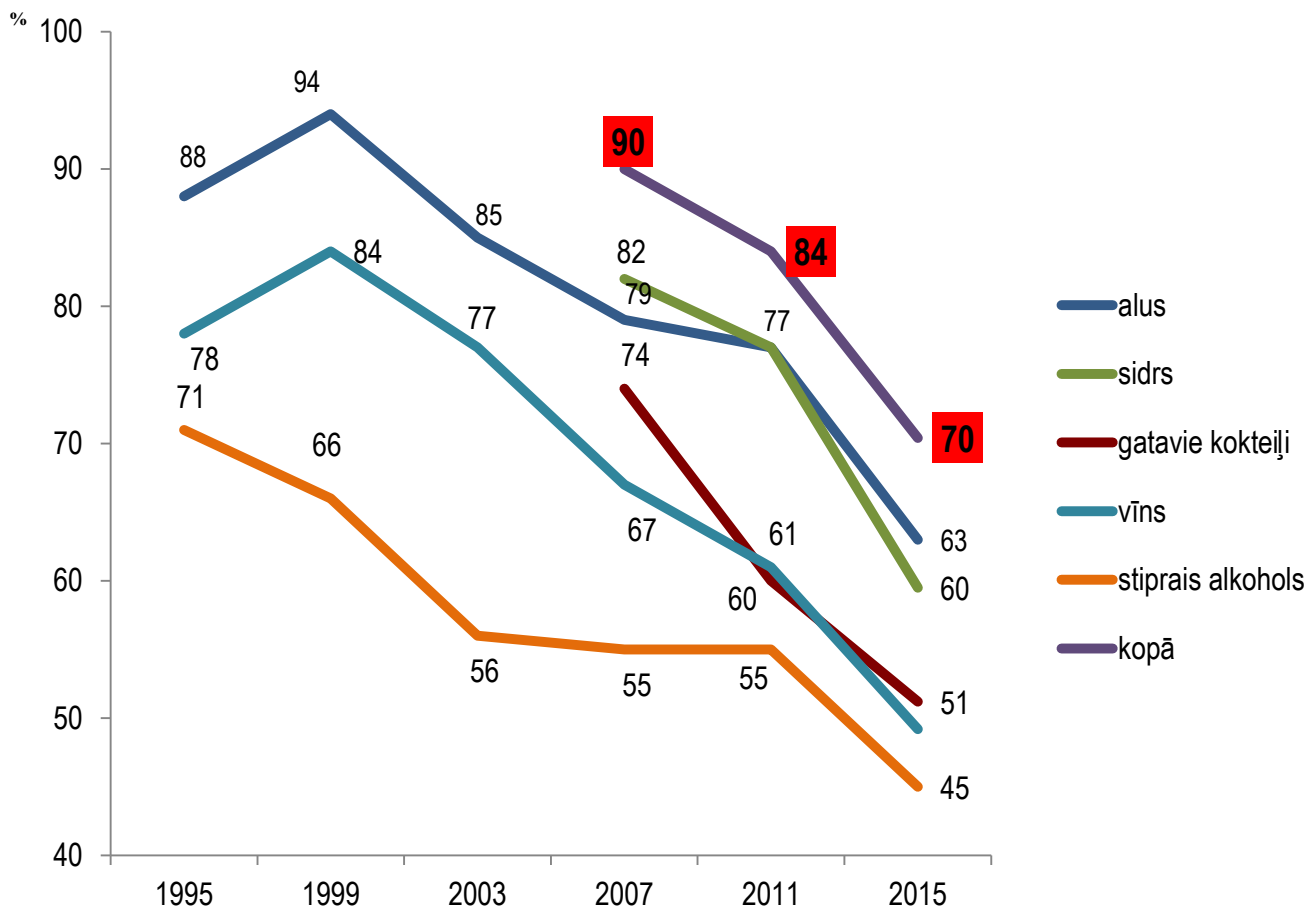

Slimību profilakses un
kontroles centrs

Tendences alkoholisko dzērienu pieejamības indeksā ESPAD pētījuma skolēnu vidū, 1995.–2015.gads (%)

- ☐ Indeks atspoguļo to 15 gadīgo skolēnu īpatsvaru, kuriem alkoholiskie dzērieni ir viegli vai ļoti viegli pieejami
- ☐ 2011. gadā indekss-84%, bet 2015.gadā — **70%**
- ☐ Vidēji ESPAD valstīs-78%
- ☐ Igaunija-73%, Lietuva-70%

-14%

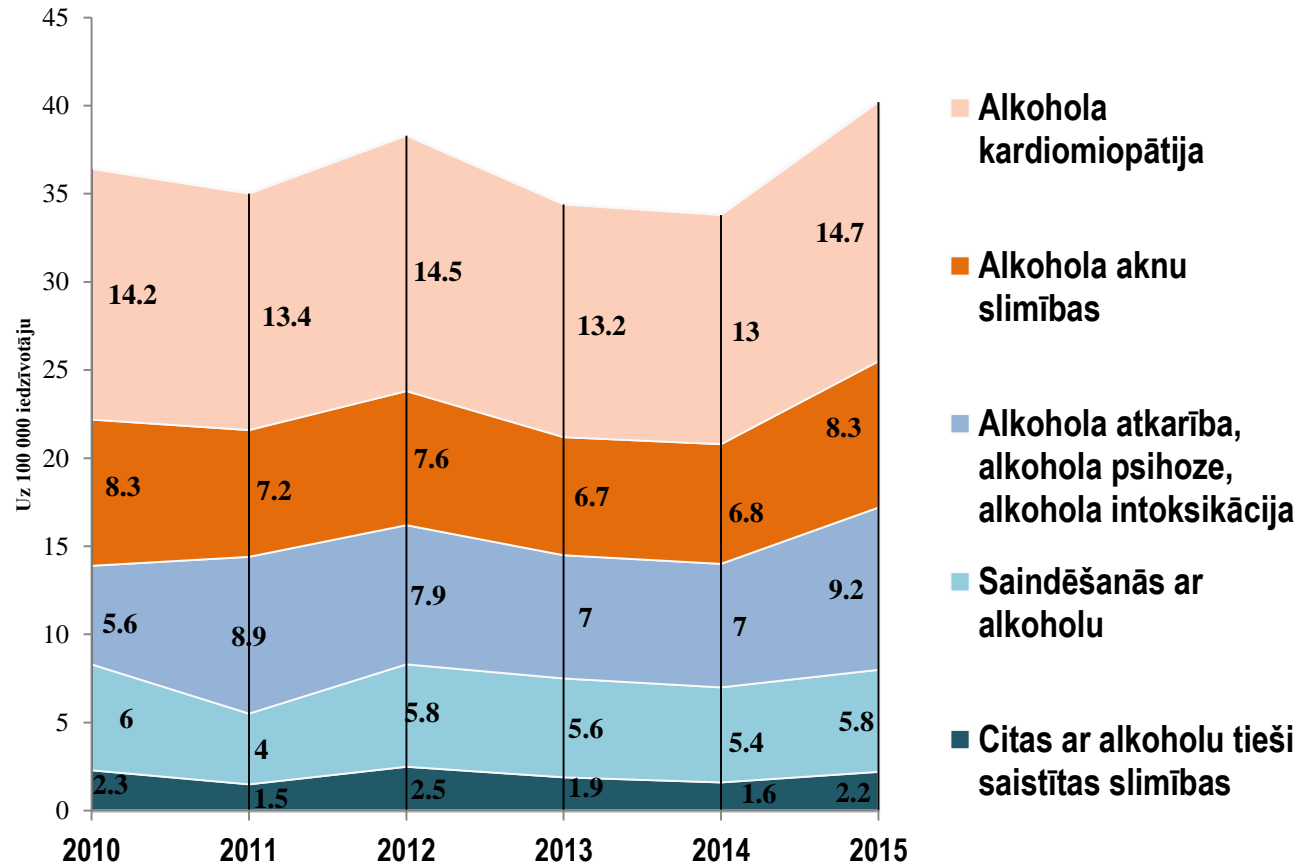

Slimību profilakses un
kontroles centrs

Mirstība no ar alkohola lietošanu tieši saistītām slimībām uz 100 000 iedzīvotāju 2008.-2015.gadā

2015.gadā no ar
alkoholu tieši
saistītām slimībām
miruši **790** cilvēki jeb
40,2 uz 100 000
iedzīvotāju

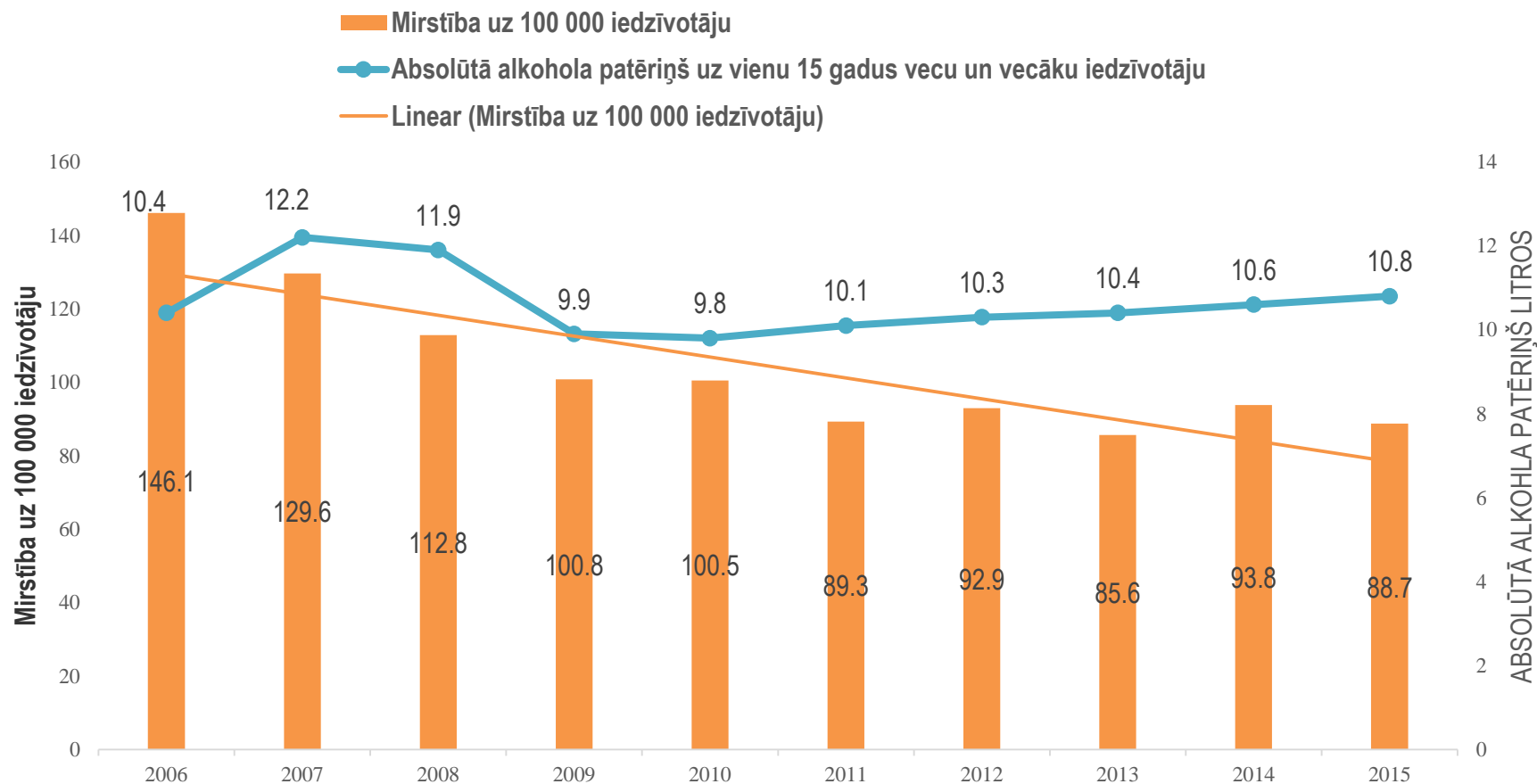
2014. gadā no ar
alkoholu tieši saistītām
slimībām miruši 668
cilvēki jeb 33,8 uz 100
000 iedzīvotāju

Slimību profilakses un
kontroles centrs

Mirstība no ārējās iedarbes sekām (SSK-10 diagnožu grupa V01-Y89) uz 100 000 iedzīvotāju un absolūtā alkohola patēriņš litros uz vienu 15 gadus vecu un vecāku iedzīvotāju 2006.-2015.gadā

23.02.2017

Avots: Latvijas iedzīvotāju nāves cēloņu datu bāze, SPKC
aprēķini, 2016

Slimību profilakses un
kontroles centrs

Potenciāli zaudētie mūža gadi alkohola lietošanas izraisītu nāves cēloņu dēļ

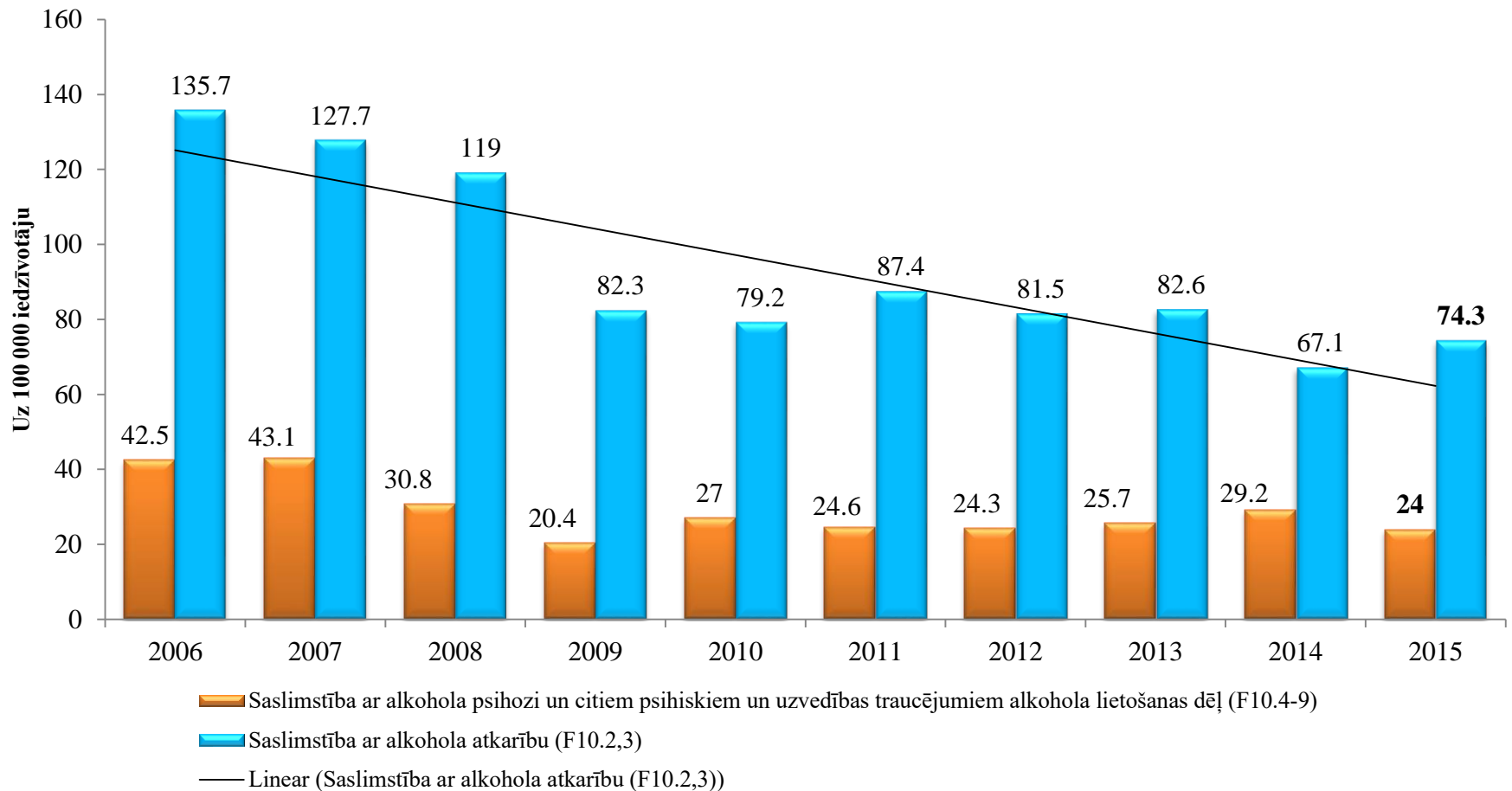
- ❑ Potenciāli zaudētie mūža gadi* raksturo priekšlaicīgu mirstību, novēršamus nāves cēloņus, sociāli ekonomiskos zaudējumus
- ❑ 2010. gadā **23,9%** no potenciāli zaudētajiem mūža gadiem 15-64 gadu vecumā ir alkohola izraisītu nāves cēloņu dēļ, 2015. gadā – **20,8%**
- ❑ 2015.g. lielākā daļa (83%) šo mūža gadu (alkohola dēļ) ir zaudējuši vīrieši (2010. g. 80%)
- ❑ Dinamikā pieaug ar alkohola lietošanu tieši saistīto cēloņu dēļ zaudēto PZMG skaits, gan īpatsvars. Galvenokārt pieaugums ir saistīts ar alkohola izraisītu aknu slimību pieaugumu (K70)
- ❑ Kopējais PZMG rādītājs mazinās, samazinājies arī ārējo cēloņu dēļ izraisīto, tajā skaitā, alkohola izraisīto PZMG rādītājs.
- ❑ Daļēji ar alkohola lietošanu saistīto slimību un stāvokļu grupā visnozīmīgākais nāves cēlonis ir pašnāvības, otrs nozīmīgākais – ceļu satiksmes negadījumi.

*Potenciāli zaudētie mūža gadi - gadu skaits, kurus cilvēks būtu nodzīvojis līdz kādam noteiktam vecumam, ja nebūtu miris nelaimes gadījumā vai kādas slimības dēļ

Slimību profilakses un
kontroles centrs

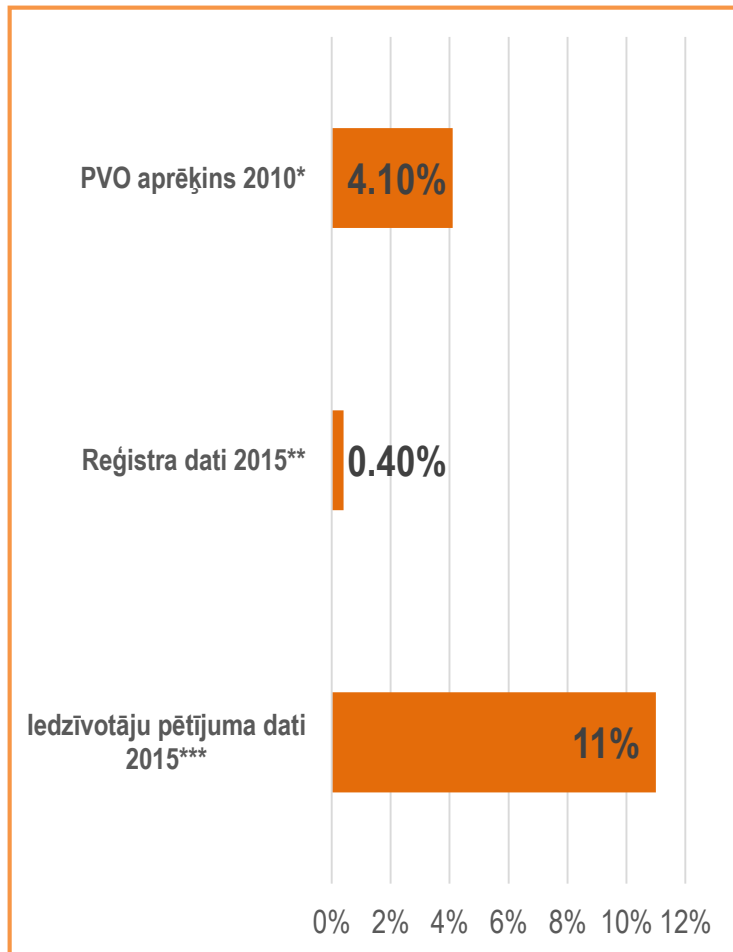
Pirmreizēji ārstēto pacientu skaits ar alkohola atkarību (F10.2,3) un alkohola psihozi un citiem psihiskiem un uzvedības traucējumiem alkohola lietošanas dēļ (F10.4-9) uz 100 000 iedzīvotāju 2006.-2015.gadā

Slimību profilakses un
kontroles centrs

Alkohola atkarības izplatības īpatsvars

- ❑ Pēc PVO aprēķinātajiem datiem 2010.gadā alkohola atkarības problēmu izplatība Latvijā bija **4,1 %** iedzīvotāju, Lietuvā 4,9%, bet Igaunijā – 5,4% (vidēji Eiropas reģiona valstīs–**4,0%**)
- ❑ Atbilstoši Reģistra** datiem 2015.gadā reģistrēti **7287** gada laikā ārstētie pacienti ar psihiskiem un uzvedības traucējumiem alkohola lietošanas dēļ jeb 368.5 uz 100 000 iedzīvotāju jeb pie narkologa ārstējās aptuveni **0,4%** Latvijas iedzīvotāju
- ❑ Alkohola atkarības risks pēc *CIDI* (*Composite International Diagnostic Interview*), diagnostiskā testa kritērijiem bija **11%** aptaujāto 15-64 gadīgo iedzīvotāju (*pozitīvi 3 diagnostiskie kritēriji*)

***Avots: Atkarību izraisošo vielu lietošana iedzīvotāju vidū 2015. Pētījuma rezultāti. SPKC ** Avots: Ar noteiktām slimībām slimojošo pacientu reģistrs(PREDA), SPKC, 2016

* Avots: Global Status Report on Alcohol and Health 2014

23.02.2017

Slimību profilakses un
kontroles centrs

Kopsavilkums

- ❑ Pakāpeniski nedaudz palielinās reģistrētā absolūtā alkohola patēriņš uz vienu 15+ vecāku iedzīvotāju
- ❑ Absolūtā alkohola patēriņš pēc OECD datiem uz vienu 15+ vecāku iedzīvotāju 2014.gadā Latvijā ir nedaudz augstāks kā vidēji ES valstīs, bet zemāks kā Igaunijā un Lietuvā
- ❑ Samazinās potenciāli zaudēto mūža gadu īpatsvars, kas saistīti ar alkohola lietošanu
- ❑ 15 gadīgu skolēnu vidū vērojamas pozitīvas tendences alkohola lietošanas modelī:
  - samazinās to 15 gadīgu skolēnu īpatsvars, kuri pēdējo 30 dienu laikā ir bijuši piedzērušies;
  - samazinās to 15 gadīgu skolēnu īpatsvars, kuri alkoholu pēdējo 30 dienu laikā lietojuši riskanti (vienā dzeršanas reizē vairāk kā 60 g absolūtā alkohola)
- ❑ 15 gadīgu skolēnu vidū samazinājies alkohola pieejamības indekss
- ❑ Saslimstības ar alkohola psihozi pēdējo piecu gadu laikā ir stabila

Slimību profilakses un
kontroles centrs

Paldies par uzmanību!